

висвітлюють актуальні питання збереження енергії для споживачів та забезпечують стимуляцію ощадливого ставлення до енергії.

Список літератури

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» від 21 липня 2020 року № 810-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810-20#Text> (дата звернення: 21.10.2020).
2. Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.10.2020).
3. Пріоритетні напрями удосконалення державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/prioritetni-napryami-udoshkonalennya-derzhavnoi-politiki-u-sferi> (дата звернення: 24.10.2020).
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»» від 18.08.2017 р. № 605-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80> (дата звернення: 21.10.2020).
5. Синельникова Л. Н. Менеджер по паблицрилейшинз – престижная профессия: информация для абитуриентов. Луганск: Альма-матер, 2003. 38 с.
6. Указ Президента України від 27 серпня 2014 року № 694/2014 «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/694/2014> (дата звернення: 21.10.2020).

УДК 620.9

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

*І. Лебедєва, к. ф.-м. н., доцент,
Л. Норік, к. е. н., доцент,
С. Лебедєв, ст. викладач*

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Доступність енергетичних послуг відіграє вирішальну роль у створенні умов як для забезпечення добробуту людини, так і економічного розвитку країни. Зростання потреб в усіх видах енергії призвело до того, що за останні 15 років у світі обсяг річного споживання енергії збільшився майже у двічі [1]. При цьому основний приріст споживання первинної енергії пов'язаний із ростом використання нафти, вугілля та природного газу, що створює екологічну небезпеку для всього людства. У сучасних умовах досягнення сталого розвитку енергетичного комплексу України в поєднанні із дотриманням екологічних норм неможливо без забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів на рівні окремих домогосподарств, підприємств, компаній, галузей економіки, на рівні всієї країни. Отже, на рівні держави енергоефективність, перш за все, передбачає цілеспрямоване управління розвитком таких сегментів ринку первинної енергії, як гідроенергетика та відновлювальна енергетика. Саме реформування енергетичного сектору України залишається ключовим фактором, який може стимулювати її стійкий розвиток. Так, у 2000-х роках досягнення енергоефективності у країнах ЄС відбулося за рахунок змін у методах і способах управління архітектурою енергетики [2].

Підтримуючи ініціативу Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй та прагнучі підкреслити важливість проблем ефективності енергопостачання, Генеральною Асамблеєю було проголошено 2014 – 2024 роки десятиліттям сталої енергетики для всіх, відповідно, створення Міжнародної організації SEforALL.

Одним із завдань, які ставить SEforALL, є подвоєння до 2030 року глобального показника підвищення енергоефективності. За результатом аналізу ООН, невикористані резерви енергоефективності за своїми масштабами з часом мають перетворитися на «перше паливо» для економіки багатьох країн [3].

Для оцінювання енергоефективності країни застосовують індекс функціональності енергетичної архітектури (EnergyArchitecturePerformanceIndex), який було розроблено експертами Всесвітнього Економічного Форуму. Цей індекс складається з 18 показників, що згруповані за трьома «вершинами» так званого «енергетичного трикутника»: економічне зростання і розвиток, екологічна стійкість, доступ до енергії і безпека. Так, у 2017 році цей індекс для України становив EAPI=0,58. Відповідно, Україна посіла 73 місце серед 127 країн, що були включені в рейтинг[4]. Споживання енергії на одиницю ВВП в Україні досі є у три рази більшим за середнє, ніж у країнах, що входять до OECD (OrganizationforEconomicCo-operationandDevelopment). Проаналізуємо структуру цього показника і визначимо завдання, які стоять перед енергоменеджментом нашої країни щодо пошуку можливостей забезпечити підвищення індексу ефективності енергетичної архітектури.

Україна володіє досить розвиненим енергетичним комплексом, у зв'язку з чим структура виробництва первинних енергоресурсів за переліком її секторів близька до світової [5]. За складовою індексу EAPI, яка характеризує доступ до енергії та безпеку, Україна має показник 0,79, тобто такий самий, як і країни, що входять до першої двадцятки країн-учасниць рейтингу. За рівнем екологічної стійкості показник України становить 0,64. Але за такою складовою, як «економічне зростання і розвиток», показник України дорівнює лише 0,31, отже, Україна значно поступається іншим країнам, і саме ця складова обумовлює таке низьке місце України в загальному рейтингу. Про низьку енергоефективність українських підприємств свідчать такі дані. Так, на початок 2014 року енергоефективність української економіки не перевищувала 60% від середнього рівня по країнах-членах ЄС, а якщо скоригувати цей показник на структуру економіки, то енергоємність в Україні навіть була в 1,7 рази вище. Наприклад, за підсумками 2013 року ВВП Німеччини перевищував ВВП України майже в 25 разів, при цьому витрати первинних енергоресурсів Німеччини були лише в 3,2 рази більше, ніж в Україні. За витратами енергії на одиницю ВВП Україна посіла 119 місце в цьому рейтингу. Причина цього полягає у відсутності комплексного підходу з боку держави до питання зниження енергоємності продукції української промисловості. У зв'язку з цим основне завдання вітчизняного енергетичного менеджменту полягає у впровадженні заходів щодо підвищення ефективності енергоспоживання промислових підприємств. Слід зауважити, що незацікавленість підприємств у переході на енергозберігаючі технології пов'язана з відносно малою вартістю електроенергії, яку виробляють атомні електростанції. Так, у 2017 році за обсягом випуску електричної енергії в Оптовий ринок електроенергії НАЕК «Енергоатом» постачала 56,6 % від загального обсягу, тобто 80 499,4 тис. МВт-год, тоді як за вартістю електричної енергії це складало 28,1 %, тобто 46 087,6 млн. грн. Хоча і тут є свої проблеми. Вони полягають у тому, що потреби у ядерному паливі, які виникатимуть у найближчому майбутньому на українських АЕС, може задовольняти лише російська компанія ТВЕЛ, а також у необхідності дотримуватися загальної тенденції щодо збільшення частки електроенергії, яка видобувається з поновлювальних джерел.

У 2017 році була затверджена Енергетична стратегія України до 2035 року, яка передбачає впровадження заходів для зменшення енергомісткості ВВП та підвищення рівнів енергетичної безпеки та стійкості, а також інтеграцію електричних мереж України у ЄС [6].

Для української енергетики 2019 рік став роком радикальних, але водночас суперечливих реформ, що створюють високі ризики для євроінтеграції цієї галузі

економіки, інтересів виробників й споживачів енергетичних ресурсів. У 2019 році в Україні введено в експлуатацію 4505 МВт потужностей відновлюваної електроенергетики, інвестиції склали близько 3,7 млрд. дол. США за рік. Завдяки таким темпам Україна посіла 8 місце в рейтингу інвестиційної привабливості в цьому секторі порівняно з 63 місцем, яке вона займала у 2018 році [7].

З метою контролю за енергоємністю виробництва в Україні доцільно застосовувати міжнародний стандарт ISO 50001: 2011 [8], в якому використана концепція сталого поліпшення показників, тобто реалізується цикл Демінга – Шухарта: «Plan-Do-Check-Act» («плануй-виконуй-перевірй-дій»). Впровадження вимог цього стандарту спрямоване на забезпечення раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів на рівні керівництва підприємств та органів місцевого самоврядування, що дозволяє оптимізувати обсяги енерговитрат, визначати пріоритетність впровадження нових енергозберігаючих технологій тощо.

Висновки. Розробка і впровадження системи енергетичного менеджменту на рівні держави включає в себе наявність певної енергетичної політики, визначення цілі та плану дій, що пов'язані з підвищенням енергоефективності держави в цілому, а також забезпечення реалізації цього плану при дотриманні законодавчих та інших вимог. Отже, однією в умов відродження промисловості України є підвищення її енергоефективності, і це слід розглядати як мету внутрішньої політики.

Список літератури

1. BP Statistical Review of World Energy 2020. URL: https://transportgeography.org/?page_id=5865
2. Енергетична ефективність України. Кращі проектні ідеї. Проект «Професіоналізація та стабілізація енергетичного менеджменту в Україні» / С. П. Денисюк, О. В. Коцар, Ю. В. Чернецька. Київ : КПІ ім. І. Сікорського, 2016. 79 с. URL: http://io.iee.kpi.ua/sites/default/files/HANDBOOK_of_BEST_PRACTICES_2.pdf
3. Огляд аналітичних робіт міжнародних енергетичних організацій щодо стану та сценаріїв розвитку світової енергетичної сфери з прогнозом інвестування в енергоефективність.
4. URL: https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/06/2.-rozvyt_svit_energet_sfery.pdf
5. Global Energy Architecture Performance Index Report 2017. URL: <https://www.strategieast.org/global-energy-architecture-performance-index-report-2017/>
6. Концептуальні підходи до розвитку енергетики України (аналітичні матеріали) / Інститут загальної енергетики НАН України, 2017. – 78 с.
7. Огляд енергетичного сектору України: інституції, управління та політичні засади. URL: https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Огляд_енергетичного_сектору_України-UKR.pdf
8. Україна 2019-2020: широкі можливості, суперечливі результати (аналітичні оцінки). URL: https://razumkov.org.ua/uploads/other/2020-PIDSUMKI-UKR_ENG.pdf
9. ISO 50001: 2011. Energy management systems – Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/51297.html>